Province of the
EASTERN CAPE
EDUCATION

Iphondo leMpuma Kapa: Isebe leMfundo
Provinsie van die Oos Kaap: Department van Onderwys
Provense ya Kapa Botjhabela: Lefapha la Thuto

NASIONALE SENIOR SERTIFIKAAT

GRAAD 12

SEPTEMBER 2026

REKENINGKUNDE V1 NASIENRIGLYN

PUNTE: 150

NASIENBEGINSELS:

1. Tensy anders getoon in die nasienriglyn, sal strafpunte vir vreemde items slegs van toepassing is indien 'n kandidaat nie punte op 'n ander plek in die vraag vir daardie item verloor het nie (geen vreemde-item-strafpunte vir misplaaste items nie). Geen dubbelpenalisering toegepas nie.
2. Strafpunte vir plasing of swak aanbieding (bv. besonderhede) is slegs van toepassing indien die kandidaat punte vir die bedrae vir daardie item verdien het.
3. Tensy anders getoon, ken volpunte toe vir 'n korrekte antwoord. Indien die antwoord foutief is, merk die bewerkings wat getoon is.
4. Indien 'n vooraansuiweringsyfer as 'n finale syfer getoon word, ken die bewerkingspunt toe vir daardie syfer (nie die metodepunt vir die antwoord nie). **Let wel**: As syfers aangedui in nasienriglyn vir komponente of bewerkings, dra hierdie nie die metodepunt van die finale antwoord ook nie.
5. Tensy anders getoon, moet die positiewe of negatiewe effek van enige syfer in ag geneem word om die punt toe te ken. Indien geen + of - teken of hakie voorsien is nie, aanvaar dat die syfer positief is.
6. Waar dit getoon word, ken deelpunte toe om die kwaliteit van antwoorde van kandidate te differensieer.
7. Indien kandidate meer as die verlangde aantal antwoorde verskaf, ondersoek alle antwoorde tot voordeel van die kandidaat. Strafpunte kan toegeken word vir vreemde items indien kandidate volpunte vir 'n vraag gekry het (maks. -2 per vraag).
8. Waar strafpunte toegeken word, kan die finale punte vir daardie afdeling van 'n vraag nie as 'n negatiewe totaal getoon word nie.
9. Waar metodepunte vir bewerking toegeken word, moet die nasiener eers die redelikheid van die antwoord ondersoek voordat die punt toegeken word.
10. Bewerking beteken 'kontroleer bewerking'. 'Een deel korrek' beteken bewerking en een deel korrek. **Let wel:** Kontroleer bewerking moet +, -, x, ÷ , soos kandidaat se berekening (indien geldig) wees, of soos per nasienriglyn.
11. Bewerkings: Moet nie punte vir bewerkings toeken waar die teller & noemer omgeruil is nie. Dit is ook van toepassing op verhoudings.
12. Met die toekenning van metodepunte, maak seker dat kandidate nie volpunte kry vir enige item wat in geheel of gedeeltelik foutief is nie. Dui aan met 'n ☒
13. Wees bedag daarop dat sommige kandidate geldige alternatiewe buite hierdie nasienriglyn kan gee. Let ook daarop dat een kommentaar meer as een korrekte aspek kan toon.
14. Kodes: f = vreemde item; p = plasing/aanbieding.

Hierdie nasienriglyn bestaan uit 10 bladsye.

Free past papers & memos at studypapers.co.za

VRAAG 1

1.1 Bereken:

(a)

Waardevermindering op toerusting	
BEWERKINGS	**ANTWOORD**
206 100 Oud = (366 400 – 160 300) x 10/100 = 20 160 ✓ ☑ een deel korrek 120 000 Nuut = [486 400 – 366 400]✓ x [10/100 x 5/12]✓ = 5 000 ☑ een deel korrek	25 610 ☑ een deel korrek

6

(b)

Drawaarde van toerusting op 30 Junie 2026	
BEWERKINGS	**ANTWOORD**
Sien (a) 206 100 + 120 000 – 25 610 **OF** 185 910 486 400 – (160 300 + 25 610)	300 490 ✓☑ een deel korrek

2

(c)

Verkope teen drawaarde vir voertuig	
BEWERKINGS	**ANTWOORD**
45 750 + 18 000	63 750 ✓☑ een deel korrek

2

Free past papers & memos at studypapers.co.za

1.2 STAAT VAN OMVATTENDE INKOMSTE OP 30 JUNIE 2026

4 034 000 **Verkope** (4 120 000 – 86 000)✓ x 220/100✓ + (86 000✓ x 90/100✓)	9 038 200 ☑*
Koste van verkope	**(4 120 000)**
Bruto wins	
Ander bedryfsinkomste	
Huurinkomste (116 150 ✓ – 15 500 ✓✓)	100 650 ☑*
Handelsvoorraad surplus (15 800 – 12 500)	3 300 ✓✓
Voorsiening vir oninbare skulde-aansuiwering (12 850 – 11 564)	1 286 ✓✓
Bruto bedryfsinkomste	
Bedryfsuitgawes	
Ouditfooie	**199 000**
Salarisse en lone	**767 000**
Advertensies	**34 900**
Versekering (20 000 ✓+ 26 000 ✓✓) OF (40 000 een punt + 6 000 twee punte)	46 000 ☑*
Verpakkingsmateriaal	91 300 ✓
Direkteursfooie **(240 000** + 62 500 ✓✓+ 144 000 ✓✓)	446 500 ☑*
Waardevermindering (25 610 sien 1.1 + 124 400) # moet albei optel	150 010 ☑#
Verlies met verkoop van bate	18 000 ✓
Bedryfswins	
Rente-inkomste	
Wins voor rente-uitgawes	
Rente-uitgawes	**(237 600)**
Wins voor belasting	1 211 875 ☑
Inkomstebelasting (872 550 x 28/72)	(339 325) ✓ ✓
Netto wins vir die jaar	**872 550**

28

Free past papers & memos at studypapers.co.za

1.3 STAAT VAN FINANSIËLE POSISIE OP 30 JUNIE 2026

EKWITEIT EN LASTE

Aandeelhouersbelang (6 040 100 – 1 166 544 – 1 073 510)	3 812 546 ✓
Gewone aandelekapitaal	**3 300 000**
Behoue inkomste AHB-GAK	512 546 ☑
Nie-bedryfslaste	1 073 510
Lening (1 415 654 ✓ – 342 144 ✓✓)	1 073 510 ☑*
Bedryfslaste	1 154 044 ☑*
Handels- en ander betaalbares Voorraad teruggestuur Oordrag Sien huur Sien Direkteursfooie (**364 200** – 12 500 ✓ + 3 000 ✓ + 15 500 ☑ + 206 500☑)	576 700 ☑*
SAID (Inkomstebelasting) (339 325 - 320 125)	19 200 ✓
Korttermyngedeelte van lening Sien Lening hierbo	342 144 ☑
Aandeelhouers vir dividende (1 200 000 x 18c)	216 000 ✓☑*
Totale ekwiteit en laste (3 775 300 + 2 264 800)	6 040 100 ✓

17

TOTALE PUNTE
55

Free past papers & memos at studypapers.co.za

VRAAG 2

2.1 ZURIE BPK.

GEWONE AANDELEKAPITAAL-NOTA

980 000 ✓	Aandele aan die begin van die jaar	6 860 000 ✓
(160 000) ✓	Aandele teruggekoop teen R7 ✓	(1 120 000) ☑*
100 000 ☑	Addisionele aandele gedurende die jaar balanserende syfer	1 440 000 ☑
920 000	Aandele aan die einde van die jaar	**7 180 000**

7

2.2 Bereken die volgende vir die Kontantvloeistaat:

Belasting betaal	
BEWERKINGS	**ANTWOORD**
(-792 000 ✓+ 186 400 ✓ + 209 900 ✓) **OF** (792 000 – 186 400 – 209 900)	(395 700) ☑*

4

Dividende betaal	
BEWERKINGS	**ANTWOORD**
[820 000 x 21c] twee punte 172 200 ✓✓ + 165 000 ✓ **OF** -172 200 – 165 000	(337 200) ☑*

4

Netto verandering in kontant en kontantekwivalente	
BEWERKINGS	**ANTWOORD**
16 000 ✓– 68 000 ✓– 389 600 ✓	(441 600) ☑*

4

* een deel korrek

2.3

KONTANTVLOEI UIT FINANSIERINGSAKTIWITEITE	
Verkoop van aandele	sien 2.1 1 440 000 ☑
Aandele teruggekoop sien 2.1 sien 2.1 [160 000 x R2, 80] (1 120 000 ☑ + 448 000 ✓✓) **OF** (160 000 een punt x R9,80 een punt + een m/punt)	(1 568 000) ☑*
Lening (2 189 740 ✓✓ – 1 200 000 ✓) (7 820 500 een punt x 0,28 een punt)	989 740 ☑*

10

Kopiereg voorbehou

Free past papers & memos at studypapers.co.za

2.4 Bereken die volgende finansiële aanwysers vir die jaar geëindig 28 Februarie 2026:

Winsopslag %	
BEWERKINGS	**ANTWOORD**
$\frac{3\ 145\ 800}{7\ 650\ 000}$ x100	41,1% ☑ Een deel korrek; x100 nie een deel korrek

2

Vuurproefverhouding	
BEWERKINGS	**ANTWOORD**
584 490 ✓☑ : 1 188 550 ✓☑ (568 490 + 16 000) (940 550 + 68 000 + 180 000)	0,5 : 1 Een deel korrek ☑

5

Voorraadomsetsnelheid	
BEWERKINGS	**ANTWOORD**
7 650 000 ✓ ½ ✓[764 450 + 885 660] ✓ 825 055 twee punte	9,3 keer ☑ Een deel korrek

4

TOTALE PUNTE
40

Free past papers & memos at studypapers.co.za

VRAAG 3

3.1 Winsgewendheid:

Haal aan en verduidelik TWEE finansiële aanwysers om te wys watter maatskappy sy uitgawes meer doeltreffend bestuur.
Finansiële aanwyser ✓ ✓ syfers en tendens ✓ ✓ **Adel Bpk.:** • % bedryfsuitgawes op verkope het gedaal van 19,5% tot 16,8% • % bedryfswins op verkope het gestyg van 26,2% tot 28,7% • % netto wins op verkope het gestyg van 19,6% tot 23,4%

4

3.2 Likiditeit:

Een van die aandeelhouers by Lyfo Bpk. is van mening dat handelsvoorraad nie goed bestuur word nie. Haal TWEE finansiële aanwysers aan om te verduidelik waarom hy so voel.
Finansiële aanwyser, syfers en tendens ✓ ✓ verduideliking ✓ ✓ bedryfsverhouding moet vergelyk word met die vuurproefverhouding • Die verskil tussen die bedryfsverhouding en die vuurproefverhouding het toegeneem van 1,7 : 1 tot 2,1 : 1. Dit toon dat daar voorraadopstapeling is. **OF** • Die bedryfsverhouding het toegeneem van 2,8 : 1 tot 3,0 : 1, maar die vuurproefverhouding het gedaal van 1,1 : 1 tot 0,9 : 1, wat voorraadstapeling/oorbevoorrading aandui. • Voorraadomsetsnelheid het gedaal van 5 keer tot 3,2 keer. Voorraad beweeg stadig in die huidige jaar. Meer fondse is in die voorraad vasgepen.
Met verwysing na die bogenoemde, gee 'n aanbeveling aan die direkteure oor hoe hulle hul handelsvoorraad meer effektief kan bestuur. Noem TWEE punte.
TWEE geldige punte ✓✓ ✓✓ • Implementeer voorraadopruimingsstrategieë soos afslag / bondels / promosies om stadig bewegende voorraad te verskuif. • Optimaliseer voorraadvlakke deur voorraadvlakke met die verkopekoers te balanseer. • Gebruik verkoopstendense om bestelbesluite te beïnvloed.

4

4

Free past papers & memos at studypapers.co.za

3.3 Dividende, verdienste en opbrengste:

Lewer kommentaar oor elke maatskappy se dividenduitbetalingsbeleid en verduidelik die redes agter enige veranderinge wat hulle geïmplementeer het.	
Finansiële aanwyser, syfers en tendens✓ ✓ verduideliking ✓ ✓ **Adel Bpk.:** • Het van 89% tot 58% gedaal / het 42% van winste behou (47c van 112c). • Dit toon dat hulle planne het vir toekomstige uitbreidings wat aandeelhouers in die toekoms sal bevoordeel / het herbelegging in winsgewende projekte toegelaat. **Lyfo Bpk.:** • Hulle het geen fondse behou nie / (alle verdienste vir die huidige jaar gebruik om dividende te betaal) maar 5% (82c van 78c) van die fondse van die vorige finansiële jaar gebruik wat verantwoordelik is vir die dividenduitbetalingskoers van 105%. • Dit was om aandeelhouers af te lei van die afname in die winsgewendheid (VPA) van die maatskappy vir die huidige finansiële jaar / maatskappy se aandeelprestasie weg te steek / aandele is onderwaardeer. • Aandeelhouers gelukkig te hou ten koste van die maatskappy se groei.	4
Behoort die aandeelhouers van Adel Bpk. tevrede te wees met die opbrengs op hul belegging? Verduidelik deur 'n gepaste finansiële aanwyser aan te haal.	
Finansiële aanwyser, syfers en tendens ✓✓ Kommentaar ✓✓ • OOAB het van 12,7% tot 16,4% gestyg. • OOAB oorskry die rente op alternatiewe belegging van 13%.	4

3.4 Aandeelhouding van Mnr. Long by Lyfo Bpk.:

Bereken mnr. Long se % aandeelhouding na die terugkoop van aandele.		
BEWERKINGS	**ANTWOORD**	
$\frac{460\,000 ✓}{900\,000 ✓}$ x 100	51,1% ☑	3

'n Interne ouditeur het kommer uitgespreek oor die besluit wat deur die HUB geneem is om die direksie te oorreed om aandele terug te koop. Noem TWEE redes vir hierdie kommer.	
TWEE geldige verduidelikings ✓✓ ✓✓ • Die HUB is nou 'n meerderheidsaandeelhouer/verminder die invloed van die minderheidsaandeelhouers. • Die prys wat betaal is, was bo die MP/NBW. • Die HUB het vir persoonlike gewin opgetree, nie vir die maatskappy se voordeel nie. • Hy het sy posisie uitgebuit om die direksie te oortuig.	4

Free past papers & memos at studypapers.co.za

Verduidelik TWEE redes waarom sekere aandeelhouers tevrede was met die direksie se besluit om die maatskappy se aandele terug te koop.	
TWEE geldige verduidelikings ✓✓ ✓✓ • Verhoogde waarde van oorblywende aandele/kan lei tot hoër aandeelpryse wat bestaande aandeelhouers sal bevoordeel. • Verhoogde VPA as gevolg van minder uitgereikte aandele. • Verminderde aantal uitstaande aandele verhoog die persentasie eienaarskap van bestaande aandeelhouers.	**4**

3.5 Finansieringsstrategieë en hefboomfinansiering: Adel Bpk.

In watter mate word die maatskappy deur skuld befonds? Verduidelik deur te verwys na 'n gepaste finansiële aanwyser.	
Finansiële aanwyser met syfers en tendens ✓ ✓ verduideliking ✓ • Skuld-ekwiteit-verhouding het toegeneem van 0,4 : 1 tot 1,1 : 1. Die maatskappy is 'n hoë finansiële risiko.	**3**
Lewer kommentaar oor of geleende fondse effektief deur die direkteure van die maatskappy aangewend is. Haal EEN finansiële aanwyser aan.	
Finansiële aanwyser met syfers en tendens ✓✓ Verduideliking ✓ • OOTKA het van 18% tot 18,9% gestyg en is bo die rente op die lening van 16%. • Die maatskappy is positief gerat/het die geleende fondse gebruik om hoër winste te genereer.	**3**

3.6 Aandeelprys:

Gebaseer op die huidige prestasie van aandeelpryse, in watter maatskappy sou jy belê? Lewer kommentaar en haal TWEE finansiële aanwysers aan.	
Vergelyking van MP en NBW ✓✓ syfers ✓ Adel Bpk., MP is 955c, en is hoër as die NBW van 890c / met 65c Adel se aandele is oorwaardeer met 65c / toon verhoogde vraag / openbare vertroue in die maatskappy se aandele.	**3**

TOTALE PUNTE
40

Kopiereg voorbehou

Free past papers & memos at studypapers.co.za

VRAAG 4

4.1

4.1.1	C ✓
4.1.2	A ✓
4.1.3	B ✓

3

4.2.1

Verduidelik die verskil tussen onetiese gedrag en kriminele dade binne 'n maatskappy.

Enige redelike verduideliking van onetiese gedrag ✓✓
Enige redelike verduideliking van kriminele dade ✓✓
Deelpunte vir gedeeltelik korrekte antwoorde

Onetiese gedrag: verwys na gedrag wat morele beginsels of maatskappywaardes skend, maar is nie noodwendig onwettig nie.

Kriminele dade: is spesifieke aksies wat die wet oortree en tot vervolging kan lei.

4

4.2.2

Bespreek waarom dit noodsaaklik is vir 'n maatskappy om 'n etiese gedragskode vir sy werknemers te vestig. Noem TWEE punte.

TWEE geldige punte ✓✓ ✓✓

- Dit bevorder aanspreeklikheid/goeie etiese gedrag/verseker werknemer se verbintenis tot etiese waardes.
- Bevorder 'n positiewe kultuur van eerlikheid en deursigtigheid/verminder die risiko van wangedrag.
- Beskerm die maatskappy se reputasie.

4

4.3.1

Bespreek die impak van hierdie ouditverslag op die maatskappy en sy direkteure met betrekking tot die volgende aspekte:

Vertroue van bestaande beleggers
Een geldige verduideliking ✓✓

Bestaande beleggers mag die maatskappy se rekeningkundige praktyke of bestuursintegriteit bevraagteken / mag hul aandele wil verkoop en die maatskappy wil verlaat.

Kredietgraderings
Een geldige verduideliking ✓✓

Die maatskappy kan deur kredietverskaffers beskou word as iemand met 'n verhoogde finansiële risiko wat sy leenvermoë kan beïnvloed en die leenkoste kan styg / minder aantreklike terme van verskaffers.

4

TOTALE PUNTE
15

TOTAAL: 150

Kopiereg voorbehou

Free past papers & memos at studypapers.co.za